

УДК 376.36

В. О. Древаль
магістрант спеціальності
Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія)
К. О. Зелінська-Любченко
кандидат педагогічних наук,
старший викладач
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Стаття присвячена проблемі розвитку мовлення старших дошкільників в умовах дошкільного закладу освіти. У ході викладу висвітлено можливості використання театралізованої діяльності як засобу розвитку мовлення старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення.

Стаття посвячена проблеме развития речи старших дошкольников в условиях дошкольного образовательного учреждения. В ходе изложения освещены возможности использования театрализованной деятельности как средства развития речи старших дошкольников с общим недоразвитием речи.

The problem of the development of broadcasting of senior preschool children in a preschool educational institution is devoted to the article. In the course of the presentation, the possibilities of using theatrical activity as a means of development of broadcasting of older preschool children with general underdevelopment of speech are highlighted.

Ключові слова: розвиток мовлення, театралізована діяльність, старші дошкільники, дошкільний заклад освіти.

Ключевые слова: развитие речи, театрализованная деятельность, старшие дошкольники, дошкольное учебное заведение.

Keywords: speech development, theatrical activities, older preschoolers, preschool educational institution.

Постановка проблеми. Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом встановлення контакту із оточуючими, завдяки якому відбувається соціалізація дитини.

Мовленнєве спілкування є одним із найважливіших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі. Воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. В процесі різнопланового спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає природ-

ний, предметний і соціальний світ в його цілісності та різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ «Я», засвоює і створює культурні цінності, виступає при цьому активним суб'єктом взаємодії. Базовий компонент дошкільної освіти визначає кінцевою метою мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу сформованість у нього комунікативної компетентності [4].

Мовлення відіграє виключно важливу роль у формуванні вищих психічних функцій у дитини. Виконуючи функцію спілкування дитини з дорослими, воно є базою для розвитку мислення, забезпечує можливість планування і регулювання поведінки дитини, організації всього її психічного життя, впливає на розвиток особистості в цілому. У зв'язку з цим у сучасній спеціальній педагогіці та психології утвердилося положення про необхідність раннього виявлення та подолання мовленнєвих порушень, які є загальною закономірністю порушеного розвитку.

Розвиток мовлення засобами театралізованої діяльності дозволяє не тільки вдосконалювати рухову сферу дитини, але й розширювати її мовленнєвий потенціал, тим самим поглиблюючи її знання про навколишнє середовище. Але, на жаль, педагоги не завжди готові організувати цю роботу таким чином, щоб вона була ефективною як з погляду навчання, так і з позиції мовленнєвого розвитку дошкільників із порушеннями мовлення. Ця проблема є актуальною як для майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти, так і для педагогів з досвідом роботи [4, с. 257].

Гра є відкритим, образним, творчим засобом всебічного розвитку дитини [9]. Відтак мовлення дітей старшого дошкільного віку розвивається в контексті гри, оскільки саме вона є провідною діяльністю дошкільників [8].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Мовленнєва діяльність є однією із провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, К. О. Зелінська-Любченко, О. Л. Кононко, К. Л. Крутій та ін.). Саме тому вчені приділяють значну увагу розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Своєчасний і якісний

розвиток зв'язного мовлення – важлива умова мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу [4, с. 255].

Важливе місце в системі засобів розвитку мовлення дошкільників посідає гра. Її вплив на виховний процес дітей було розкрито в роботах педагогів-класиків (Я. А. Коменський, С. Ф. Русова, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та ін.), психологів (Ю. А. Аркін, М. Я. Басов, П. П. Блонський, Л. С. Виготський, Н. Д. Виноградов, Д. Б. Ельконін, С. Л. Рубінштейн, Д. Н. Узнадзе та ін.), сучасних педагогів (Л. В. Артемова, А. К. Бондаренко, Г. І. Григоренко, Р. І. Жуковська, В. Г. Захарченко, Т. О. Маркова, Д. В. Менджеричька, О. І. Сорокіна, О. П. Усова, Г. С. Швайко, К. І. Щербакова та ін.).

Мета статті – розкрити можливості використання театралізованої діяльності як засобу розвитку мовлення старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дошкільне дитинство – це період активного засвоєння дитиною розмовного мовлення становлення і розвитку усіх норм мови: фонетичної, лексичної, граматичної. Повноцінне оволодіння рідною мовою в дошкільному віці є необхідною умовою вирішення завдань розумового, естетичного, морального виховання дітей в найбільш сприятливий сенситивний період розвитку.

Однак в останні роки спостерігається значне зниження рівня мовленнєвого розвитку дошкільників. У першу чергу це пов'язано з погіршенням здоров'я дітей, що так чи інакше позначається на їх розвитку.

Вже давно відомо, що нетрадиційні педагогічні методи є ефективними засобами корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, зокрема в дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Такі методи, що включені в усю систему корекційно-розвивального процесу, оптимізують увесь процес корекції мовлення дітей, допомагають досягненню максимально можливих успіхів у подоланні мовленнєвих труднощів, створюють психофізіологічний комфорт.

У закладах дошкільної освіти широко використовується основний вид діяльності дитини – гра. Саме у грі найкраще здійснюється вплив на мовлення та особистість дитини.

Сам термін «гра» (в перекладі на різні мови) співвідноситься з поняттями «жарт», «сміх», «легкість» і «задоволення» та вказує на зв'язок цього процесу з позитивними емоціями. За концепцією Д. Б. Ельконіна про історичний характер виникнення рольової гри, вона не завжди супроводжувала дитинство, її виникнення визначається історичним розвитком суспільства і реальним місцем дитини у системі суспільних відносин [5].

Ігрова діяльність, як доведено науковцями О. В. Запорожцем, В. В. Давидовим та іншими, не винаходиться дитиною, а задається їй дорослим, який навчає дошкільника гратися, знайомить із суспільно сформованими способами ігрових дій (як використовувати іграшку, предмети-замінники, інші засоби втілення образу; виконувати умовні дії, будувати сюжет, підпорядковуватися правилам тощо). Всього цього дитина навчається ще в молодшому дошкільному віці.

Розрізнені дії, які дитина раніше відтворювала у грі, поступово починає об'єднувати в певну послідовність. Поступово відтворення дій набуває більш точного характеру, функцій. Це і є рольова гра.

Важливе місце у розмаїтті засобів впливу на формування особистості дитини посідає театралізована діяльність. Цей особливий вид мистецтва органічно поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, поезику, живопис, музику та літературу. Він допомагає дитині глибше пізнати себе, внутрішній світ, спонукає її до самовдосконалення, викликаючи естетичні почуття та емоції в ході театралізованого дійства [2, с. 35].

Театралізована діяльність – один із компонентів художньо-мовленнєвої діяльності, засіб розвитку гарного, образного, літературного мовлення, що, на думку О. П. Аматыєвої [1], А. М. Богуш [3], дає дитині змогу виразити свої емоції, ставлення до літературного образу, ввійти в роль казкового персонажа,

самостійно побудувати зв'язне висловлювання; засіб сприяння глибшому засвоєнню художніх образів, усвідомленню змісту, ідеї художнього твору через сприймання його засобами театру.

Види театралізованої діяльності:

1. Розігрування та перегляд сценок, міні-вистав, які діти самі придумують.
2. Інценування картин відомих художників.
3. Імпровізація.
4. Робота з ляльками-маріонетками: (коли лялька виготовлена, діти розігрують з нею імпровізовану виставу – це може бути вигадування історії) [7, с. 103].

Театрально-мовленнєва діяльність акцентує увагу на мовленнєвому розвитку дошкільників, адже кожен із складників цієї діяльності: сприймання літературних творів засобами театру, театралізована гра, як гра для себе, та інценування, як підготовлений виступ дітей для глядачів, – виконує свої завдання.

Під час роботи над виразністю слів персонажів, активізується словник дитини, вдосконалюється звукова культура мовлення, інтонація. Виконуючи роль, дитина зрозуміло, чітко промовляє текст, оволодіває літературною мовою. У неї покращується діалогічне мовлення, його граматична будова [6, с. 64].

Корекційно-розвивальна робота, що включає театралізовану діяльність, виховує здатність дитини до самовираження та самопізнання стає джерелом позитивних емоцій дитини, сприяє подоланню мовленнєвих порушень й розвитку творчих здібностей. Вона спрямована на розвиток умінь домовлятися, розпитувати співрозмовника, вступати в розмову, дотримуватись правил мовленнєвого етикету, висловлювати співчуття, вести діалог.

Аналіз особливостей використання театралізованої діяльності в роботі з дітьми старшого дошкільного віку надає можливість виокремити певні переваги їх використання у розвитку мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Зокрема:

1. Поповнення й активізація словника (за рахунок слів, які визначають назви предметів, дій, ознак).
2. Відпрацювання дикції, автоматизація всіх поставлених звуків.

3. Закріплення навичок використання прямого і непрямого мовлення.
4. Виховання культури мовленнєвого спілкування, вміння діяти узгоджено в колективі.
5. Удосконалення моторики, координації, плавності, цілеспрямованості рухів.
6. Розвиток психічних процесів: уваги, пам'яті, сприймання, уяви [7].

Відтак, театралізована діяльність є одним із ефективних засобів розвитку мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, театралізована діяльність є актуальним засобом розвитку мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Подальшу роботу вбачаємо в розробці, впровадженні та експериментальній перевірці авторської методики розвитку мовлення у старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аматыєва О. П. Театрально-ігрова діяльність як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку / О. П. Аматыєва, Л. М. Макарова. – К. : Освіта, 1994. – 146 с.
2. Аминов Н. Драматическая импровизация и арттерапия [Текст] : [Тренинг для развития пед. качеств у учащихся пед. классов сред. шк. и студентов пед. колледжа] / Н. Аминов // Искусство в шк. – 1997. – № 1. – С. 35–37.)
3. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років / А. М. Богуш. – К. : В Д «Слово», 2004. – 376 с.
4. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників / А. М. Богуш, Н. Луцан. – К., 2008. – 266 с.
5. Эльконин Д. Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин. – 2-е изд. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 360 с.
6. Зелінська К. О. Роль елементів театральної діяльності у подоланні комунікативної дезадаптації молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку / К. О. Зелінська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – № 16 – С. 62–65.
7. Кравченко А. І. Арттерапия у корекційно-логопедичній роботі серед дітей з порушеннями психофізичного розвитку: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. І. Кравченко,

- В. А. Литвиненко, К. О. Зелінська – Суми : 2011. – 226 с.
8. Краснощекова Н. В. Сюжетно-рольові ігри для дітей дошкільного віку / Н. В. Краснощекова. – Ростов н/д. : Феникс, 2006. – 251 с.
9. Менджеріцкая Д. В. Воспитателю о детской игре : пособие для воспитателей детского сада / Д. В. Менджеріцкая / под. ред. Т. А. Марковой. – М. : Просвещение, 1982. – 128 с.

УДК 376.1-056.264-053.4:796.012.1

Н. О. Заковоротна

вчитель-логопед

КУ Сумський ДНЗ № 6 «Метелик»

СУ-ДЖОК ТЕРАПІЯ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У даній статті висвітлено використання ігор та вправ із застосуванням су-джок терапії в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення.

В даній статті освещается использование игр и упражнений с применением су-джок терапии в логопедической работе с детьми дошкольного возраста с нарушениями речи.

This article highlights usage of the games and exercises with the application of Su Jok therapy in the logopedic work involving preschool children with speech disorders.

Ключові слова: су-джок терапія, логопедична робота, ігри, вправи, порушення мовлення.

Ключевые слова: су-джок терапия, логопедическая работа, игры, упражнения, нарушения речи.

Key words: Su Jok therapy, logopedic work, games, exercises, speech disorders.

Постановка проблеми. Сформоване мовлення – одна з найважливіших умов всебічного розвитку дітей. Дитині, яка має правильне, розвинене мовлення, легше висловлювати свою думку, збільшується її можливість в пізнанні навколишньої дійсності, активніше відбувається психічний розвиток. Наразі спостерігається зростання кількості дітей, які мають порушення загальної, дрібної моторики та порушення мовленнєвого розвитку. Розвиваючи мовлення дітей, попереджуючи та виправляючи мовленнєві порушення, доцільно звертатися до

нетрадиційних логопедичних технологій. Однією з нетрадиційних з таких технологій є Су-Джок терапія («Су» – кисть, «Док» – стопа). У дослідженнях південнокорейського вченого професора Пак Чже Ву, обґрунтовується взаємовплив окремих ділянок тіла за принципом подібності. Тому, визначивши потрібні точки у системах відповідності можна розвивати і мовну сферу дітей. На кистях і стопах розташовуються системи біологічно активних точок відповідності всім органам та ділянкам тіла. В корекційно-логопедичній роботі прийоми Су-Джок терапії можливо використовувати в якості масажу, для розвитку дрібної моторики пальців рук, а також з метою загального зміцнення організму.

Метою використання Су-Джок терапії в логопедичній роботі є корегування мовленнєвих порушень шляхом використання нетрадиційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням та вивченням впливу нетрадиційних технологій на корекцію мовленнєвих порушень з використанням Су-Джок терапії займалися такі науковці та дослідники, як: засновник Су-Джок терапії корейський вчений Пак Чже Ву, Н. І. Паніна, Н. Ф. Григоренко, Д. А. Богуш, Ю. О. Коваленко. Попередній аналіз наукових досліджень підтверджує необхідність пошуку шляхів формування та розвитку мовлення дітей з допомогою використання Су-Джок терапії.

Мета статті – визначити роль використання Су-Джок терапії як додаткового нетрадиційного методу в корекційній роботі вчителя-логопеда.

Виклад основного матеріалу. Під час корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку в логопедичній групі дієвим є застосування нетрадиційних методів, які спрямовані на покращення фізичного розвитку дитячого здоров'я. Одним з цих методів є су-джок терапія. За допомогою використання су-джок масажерів збагачується знання дитини про власне тіло, розвиваються тактильні відчуття, відбувається масаж біологічно активних точок. Застосування су-джок терапії в логопедичній роботі сприяє руховій активності м'язів, корекційно-відновлювальній роботі, підвищує фізичну і розумову працездатність